

Климаттың қолайсыз құбылыстары

Оқу мақсаттары

- Қуаңшылық, мұз, тұман, аяз, ыстық желдер, тропикалық циклондар, торнадо, жылыжай әсері, озон тесіктері, қышқыл жауын ұғымдары
- Ылғалдану коэффициенті ұғымы және оны анықтау формуласы
- Климаттың ауыл шаруашылығына, өндіріс пен көлік саласына әсері;
- Егіншілік үшін қолайлы және қолайсыз климаттық жағдайлар;
- Агроклиматтық картаны қолданып, халықтың экономикалық әрекеттерін талдау;

Қуаңшылық - ауа температурасының күрт көтерілуі мен ылғалдың шұғыл азаюы әсерінен туатын күрделі метеорологиялық құбылыс

Мұз – судың қатты күйі

Тұман - атмосфераның жерге таяу қабатына ұсақ су тамшыларының немесе мұз кристалдарының жиналуы

Аяз – температураның күрт төмендеуінен пайда болатын құбылыс

Ыстық желдер - жаз айларында ауаның жылыну себебінен соғады

Тропикалық циклон- мұхиттардың тропиктік ендіктерінде, көбіне 5 – 20 солтүстік ендік және оңтүстік ендік аралығында түзілетін атмосфералық жойқын құйын

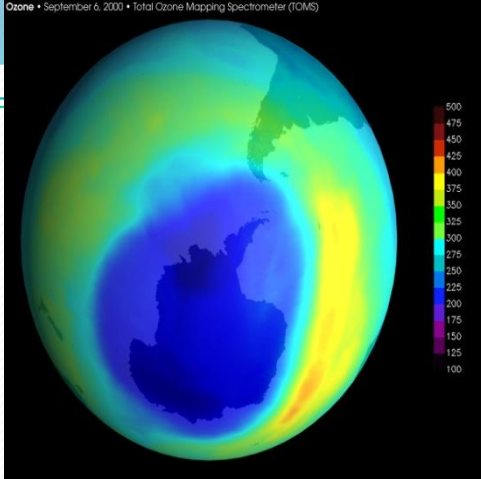
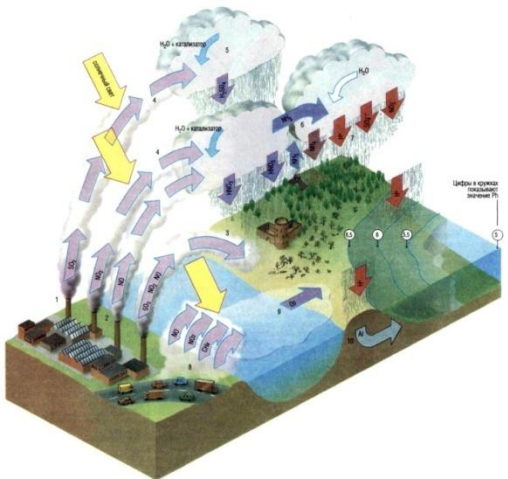
Торнадо - диаметрі 75 м, ала жел жылдамдығы 64-177 км/сағ болатындай, жер беті мен бұлттар тобы арасын қосатын құйын

Жылыжай әсері - жылу сүйетін жидектер мен көкөністерді, гүлдерді және

басқа да өсімдіктерді жыл бойы өсіруге мүмкіндік беретін, қорғалған, жылытылатын, кендігі әр алуан құрылыс

Озон тесіктері - ғаламшардың озон қабатындағы озон (көк түсті, өткір иісті газ) құрамының едоуір төмендеуінен I (50 %-ға дейін және одан да жоғары) 20-25 км биіктікте пайда болған кеңістік.

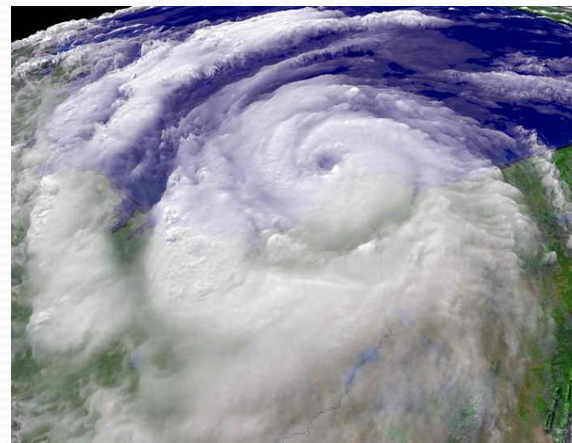
Қышқыл жауын – Зауыттың түтінінің құрамында SO₂, NO₂, HCl аспанға барып су тамшыларымен араласып жерге жаңбыр болып жаууы

● 1 сурет ?

2 сурет ?

3 сурет ?

● 1 сурет ?

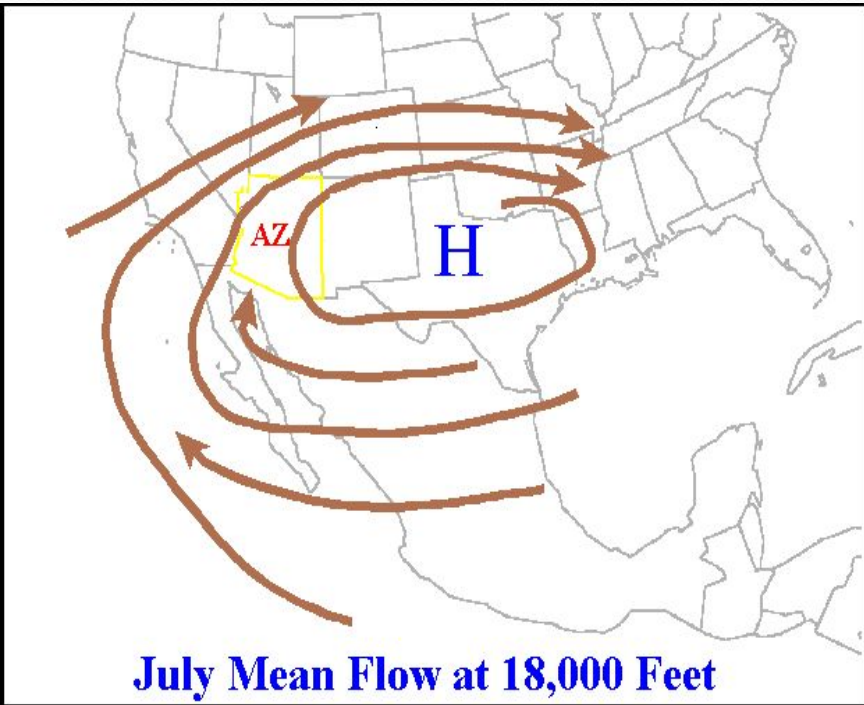
2 сурет ?

3 сурет ?

Берілген тұжырымның қайсысы дұрыс

- 1) Антициклон найзағайды нөсер жаңбырды желді әкеледі
- 2) Антициклондар ірі дауылдарды тудырады
- 3) Тропиктік циклондар болады
- 4) Антициклон қуаңшылықтың болуы, шамадан тыс ұзақ суықтардың болуына әсер тигізеді.
- 5) Циклондар найзағайдың ойнауы, қатты желді дауылдарды тудырады.
- 6) Антициклон және циклонның айналуы жердің өзінің өсінен айналуына бағынбайды.

Берілген суреттердің қайсы циклон қайсысы антициклон

Сурет 1

Сурет 2

Ылғалдану коэффициенті

Жылдық жауын-шашын мөлшерінің
буланушылыққа қатынасын ылғалдану
коэффициенті деп атайды

$$K_y = \frac{R}{E}$$

K- ылғалдану коэффициенті

R- жауын шашынның жылдық мөлшері

E- буланушылықтың мөлшері

● *Тапсырма:*

Якутск қаласында жылдық жауын-шашын мөлшері 238 мм, ал буланушылық 230. Ылғалдану коэффициентін табыңдар?

Владивосток қаласында жылдық жауын-шашын мөлшері 826 мм, ал буланушылық 270. Ылғалдану коэффициентін табыңдар?

Групповая работа

Берілген суреттерді қолдана отырып ауа райының құбылыстарын ауылшаруашылыққа өндіріске және көлікке әсерін талқылаңдар.

Талқылауға келесі бағыттарды ұсынамын

1. Циклон немесе антициклонға жата ма, түсіндіріңдер
2. Құбылыстың шаруашылыққа әсерін талқылаңдар.
3. Шаруашылыққа әсерін бейнесуреттегі қандай құбылыстардан байқадыңдар?
4. Ол құбылыстар қалай әсер тигізіп жатқанына мысалдар және аргументтер келтіріңдер
5. Біздің ғаламшарды осындай құбылыстар қандай жерлерде жиі болып тұрады?

Суреттен не көріп тұрсындар?

Егіншілік үшін қолайлы және қолайсыз климаттық жағдайлар

Дәнді дақылдың түрі	Климаттық көрсеткіштер	Жарамды	Жарамсыз
Бидай	Температуралар t^0	+10-24 C^0	+1+8 C^0
	Жауын шашын мөлшері ММ	400-1100 мм	100-200мм
	Климаттық белдеу	Қоңыржай	Экватор

Техникалық дақылдың түрі	Климаттық көрсеткіштер	Жарамды	Жарамсыз
Мақта	Температуралар t^0	+15+30 C^0	+1+8 C^0
	Жауын шашын мөлшері ММ	600-1200 мм	1300-2000 мм
	Климаттық белдеу	Қоңыржай Субтропиктік	Экватор

